

ƏMİR HUŞƏNG ƏFŞARPUR
AMEA Z.M. Bünyadov adına
Şərqsünaslıq İnstitutunun dissertantı
E-mail: mrafsharpur@gmail.com

AZƏRBAYCANDA MEDIA VƏ DIPLOMATIYANIN QARŞILIQLI ƏLAQƏDƏ İNKİŞAFI

Açar sözlər: media, diplomatiya, qarşılıqlı əlaqə, KİV

Ключевые слова: медиа, дипломатия, встречная взаимосвязь, средства масс-медиа

Key words: media, diplomacy, mutual relations, media organs

Media diplomatiyası ümumi anlamda xarici siyasətin təkmilləşdirilməsi və inkişaf etdirilməsi üçün KİV-lərin fəaliyyətinə şamil olur. Eyni zamanda media diplomatiyası etimad yaratma, müzakirələrin aparılması və ümumi dəstəyi səfərbər etmək məqsədilə dövlət və qeyri dövlət təşkilatlarının bərqərar olması və fəaliyyəti üçün kütləvi informasiya vasitələrindən istifadə mənasındadır. Ümumilikdə ən mühüm media diplomatiyası vasitələri bunlardır: Telekanallar, Radiolar, Agentliklər, Mətbuat, Xəbər saytları.

Media vasitələri xarici siyasət və dəyərləri müdafiə etmək, xəbəri çatdırmaqla xarici siyasət sahəsində dövlətin rolunu ifa edirlər. Bu missiyasda onlar mədəniyyət, ideologiya və ölkələrin xarici siyasətinin təbliğçisidirlər. Belə nəzərə çarpır ki, son illərdə bu nəzəriyyənin araşdırılması, müdafiə və xarici siyasətlərə onun təsir qüdrəti siyasətçi, dövlət adamları, jurnalistlər və mütəfəkkirlərin diqqətini özünə cəlb etmişdir.

Ümumiyyətlə, hər ölkənin xarici siyasətində media diplomatiyası iki şəkildə həyata keçir:

1. Ölkənin rəsmi diplomatik təşkilatlarının idarəçiliyi ilə;
2. Ölkənin böyük siyasəti istiqamətində media və mətbuatın özünün fəaliyyəti ilə.

Birinci üsulda müvafiq dövlət orqanları öz nəzarətində olan informasiya vasitələrindən istifadə edərək xarici siyasət xəttinin təbliğ olunmasını təmin edirlər. Bu gün Azərbaycan Respublikasında dövlətin xarici siyasət xətti əsasən mövcud olan rəsmi dövlət telekanalları (Az TV, İdman Azərbaycan, Mədəniyyət) və rəsmi dövlət mətbuatı ("Azərbaycan" qəzeti, "Xalq qəzeti" və s.) vasitəsilə təbliğ olunur.

İkinci üsul, ölkədə fəaliyyət göstərən müstəqil media vasitələrinin təbliğatının ölkənin xarici siyasət məqsədləri ilə uyğunlaşdırılması istiqamətində həyata keçirilir. Bu üsulda media vasitələri xüsusi göstərişləri dövlətin diplomatik orqanları tərəfindən alsalar da, lakin bu informasiyanın yayılmasında dövlətin xarici siyasət maraqlarını gözləmək şərti ilə müstəqildirlər.

Hazırkı şəraitdə global informasiya cəmiyyətinin formalaşması nəticəsində dövlətlər arası ziddiyyətlərin və münaqişələrin informasiya məkanına keçməsi zərurətə çevrilərək həyatımızın reallığını ifadə etməkdədir. Belə bir şəraitdə informasiya müharibəsi məsələlərinə ciddi diqqət yetirilməsi müharibə şəraitində yaşayan və torpaqları işğal olunmuş Azərbaycan dövlətinin qarşısında duran mühüm vəzifələrdən biridir.

İnformasiya müharibəsi informasiya qarşıdurmasının daha yüksək formasıdır. İnformasiya müharibəsi adı müharibənin tərkib hissəsi olan öldürücü silahlar olmadan həyata keçirilir. Müharibə siyasətin davamı olduğu kimi, informasiya müharibəsinin, xüsusilə, etnik münaqişə-

nin informasiya müharibəsinin siyasi mahiyyəti və məqsədi vardır. Müharibə tərəflərin iqtisadi potensialından asılı olduğu kimi, hazırda informasiya müharibəsinin aparılması üçün də böyük iqtisadi və maliyyə ehtiyatları tələb olunur. İnformasiya müharibəsində psixoloji amil mühüm yer tutur. Başqa sözlə, informasiya müharibəsinin başlıca obyektlərindən biri də qarşı tərəfin psixologiyasıdır, ona məqsədyönlü şəkildə təsir edilməsidir. İnformasiya-psixoloji müharibə qarşı tərəfin canlı qüvvəsinin məhvi üçün deyil, həmin canlı qüvvənin ictimai şüuruna, psixikasına, düşüncəsinə, inanclarına təsir etmək və qarşı tərəfin canlı qüvvəsini öz maraqları əleyhinə fəaliyyətə sürükləmək üçün aparılır (1, 11). Doğrudur, informasiya-psixoloji müharibə qarşı tərəfin canlı qüvvəsini məhv etmir. Lakin qarşı tərəfin canlı qüvvəsinin fəaliyyətinin neytrallaşdırılması, silahlı mübarizəsinin səmərəliliyinin azaldılması silahlı mübarizə yolu seçmiş rəqibin təklənməsi, xarici dəstəkdən məhrum edilməsi üçün aparılan təbliğat silahlı mübarizənin aparılmasından daha təsirli önəm kəsb edə bilər.

Dağlıq Qarabağ münaqişəsi ilə bağlı Ermənistanın Azərbaycana qarşı apardığı informasiya müharibəsini total informasiya müharibəsi adlandırmaq olar. Çünki bu informasiya müharibəsinə bir tərəfdən Ermənistanın bütün dövlət və qeyri-dövlət informasiya resursları, bütün dünyaya səpələnmiş erməni diasporunun millətçi və iqtisadi potensialı cəlb edilib və onlar bəzən ən adi etik və jurnalist normalarına sığmayan forma və metodlarla informasiya təbliğatı aparırlar. O biri tərəfdən isə erməni informasiya müharibəsi bütün Azərbaycan xalqını, onun tarixi və müasir irsini, ictimai-siyasi, mədəni və hərbi həyatını, bütün dəyərlərini, Azərbaycanın daxili və xarici siyasətini hədəf götürmüşdür. Erməni informasiya müharibəsinin aparılmasına istiqamətlənmiş baxışlar erməni kilsəsinin, erməni millətçi partiyalarının, ictimai təşkilatlarının, Ermənistan dövlətinin rəsmi sənədlərində, bəyanatlarında öz ifadəsini tapmışdır. Siyasi, iqtisadi, hərbi və mədəni sahədə Azərbaycanla ayaqlaşmağı bacarmayan ermənilərin Azərbaycan ərazilərinin işğalının qorunub saxlanması üçün indi əsas diqqəti məhz Azərbaycana qarşı informasiya müharibəsinin genişləndirilməsinə yönəlmişdir. Bunun üçün Ermənistan dövləti, erməni kilsəsi və diasporu ən ifrat təcavüzkar forma və vasitələrə əl atmaqdan belə çəkinmir (2, 29).

İnformasiya müharibəsində istifadə olunan üsullardan biri də İnformasiya-psixoloji təcavüzkarlıqdır. Bu üsul – qarşı tərəfə, onun fəaliyyətinin bəzi sahələrinə konkret və təsirli zərbə vurulmasıdır. İnformasiya-psixoloji təcavüzkarlıq aşağıdakı əlamətləri ilə fərqlənir: informasiya qüvvələrinin məhdud və lokal şəkildə tətbiq edilməsi, yetirilmiş ziyanın nəzarət çərçivəsində edilməsi, informasiya-psixoloji təsirə məruz qalan informasiya hədəflərinin, ictimai qurumların kəmiyyətinin məhdud olması (37).

İnformasiya-psixoloji təcavüzkarlığın konkret sahəsi kimi Dağlıq Qarabağ münaqişəsi götürülsə, onda qeyd etmək olar ki, erməni kilsəsi, erməni diasporu, erməni millətçi-siyasi partiyaları da bu fəaliyyət sahəsinin subyektləri kimi özlərini göstərir. Nəzərə alınsa ki, Ermənistanda və ermənilik daxilində bütün ictimai qurumlar antitürk ideologiyası ilə zəhərləniblər, onda onların hamılıqla informasiya-psixoloji təcavüzün subyektini olmasını istisna etmək olmaz. Erməni diasporunun maliyyə dəstəyi ilə bir sıra ölkələrdə yerli elitadan formalaşdırılan erməni lobbisi, rəsmi və qeyri-rəsmi erməni qurumlarının, erməni diasporunun nəzarəti altında olan kütləvi informasiya vasitələri də Azərbaycan xalqına və bütünlükdə türkçülüyə qarşı informasiya-psixoloji təcavüzün subyektini ola bilərlər (2, 31-32).

Dağlıq Qarabağ münaqişəsi ilə bağlı erməni informasiya-psixoloji təcavüzkarlığının təcrübəsi də göstərir ki, Azərbaycan xalqının bir sıra dəyərlərini xüsusi informasiya zərbəsi altına almaqla cəmiyyət daxilində anlaşılmazlıq yaradılmasına və xalqın gözdən salınmasına cəhdlər göstərilir. Xüsusilə, Azərbaycan xalqının tarixi, mədəniyyəti, mənəvi-əxlaqi keyfiy-

yətlərini, tarixi və siyasi şəxsiyyətlərini, Azərbaycanın tanınmış tarixçilərinin tarixə sadıqlığını şübhə altına almaq və bununla da Azərbaycan xalqında öz tarixinə, Azərbaycan dövlətinin siyasətinin doğruluğuna şübhə yaratmaq, erməni işğalına qarşı milli müqavimət gücünü zəiflətmək erməni informasiya-psixoloji təcavüzünün həmişə gündəliyindədir.

İnformasiya qarşılıqlı konsepsiyası praktiki şəkildə informasiya əməliyyatlarının keçirilməsi ilə icra olunur. Məsələyə sadə şəkildə yanaşırsa, informasiya qarşılıqlı zamanı həyata keçirilən informasiya təsir yükünə malik işlər, tədbirlər informasiya əməliyyatı adlanırlar. İnformasiya əməliyyatları xarakterinə görə iki növə ayrılır: hücum xarakterli informasiya əməliyyatları və müdafiə xarakterli informasiya əməliyyatları (3).

Hücum xarakterli informasiya əməliyyatları daha çox əl atılan informasiya fəaliyyətidir və bu xarakterli əməliyyatların həyata keçirilməsi ilə informasiya məkanında və informasiya qarşılıqlımasında üstünlük əldə edilməsinə və onun qorunmasına cəhd göstərilir. Bu əməliyyatın keçirilməsi qarşı tərəfin fərdi və ictimai şüuruna təsir göstərilməsini, lazımi qərarların qəbul olunmasının yubadılmasını, qarşı tərəfin informasiya sisteminin sarsıtılmasını nəzərdə tutur.

Bu deyilənlərin nümunəsini Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin informasiya qarşılıqlımasında aydın görmək mümkündür. Tarixdən yaxşı məlumdur ki, Dağlıq Qarabağda, eləcə də Dağlıq Qarabağ ətrafında və Ermənistan ərazisində yaşayan azərbaycanlı əhaliyə qarşı silahlı hücumlar başlamazdan əvvəl, Ermənistan Respublikasının və erməni millətçilərinin informasiya hücumları başladı. Həmin hücumların nəticəsində informasiya məkanında ermənipərəst mövqenin qabarması baş verdi. Bunun nəticəsində də Ermənistan ərazisindən yüz minlərlə azərbaycanlı əhalinin qovulması, Dağlıq Qarabağ ətrafındakı ərazilərin işğalı ciddi beynəlxalq qınağa məruz qalmadı.

Mütəxəssislərin fikrincə, müəyyən hallarda hücum və müdafiə xarakterli informasiya əməliyyatları qarşılıqlı əlaqədə hazırlanmış şəkildə həyata keçirilə bilər. Bu zaman onların təsir gücünün artırılmasına nail olmaq mümkündür (4).

Lakin bir qayda olaraq, belə əməliyyatların keçirilməsi fərqli şəraitdən irəli gəlir. Müdafiə xarakterli informasiya əməliyyatlarının keçirilməsinin öz əhəmiyyəti və yeri vardır. Bununla belə, informasiya məkanında və qarşılıqlımasında üstünlüyün əldə edilməsi hücum xarakterli əməliyyatların keçirilməsinin əhəmiyyətini artırır. Məhz belə əməliyyatların keçirilməsinin nəticəsidir ki, Azərbaycan informasiya blokadasını yarmağa müvəffəq olmuş və Dağlıq Qarabağ münaqişəsi ətrafında aparılan informasiya qarşılıqlımasında üstünlüyü ələ ala bilmişdir (2, 38).

Azərbaycana qarşı ərazi iddialarının irəli sürülməsi və bu planların ermənilərin beyninə yeridilməsi, başqa sözlə isə ermənilərin Azərbaycana qarşı işğalçılıq və millətçilik ideologiyası ətrafında səfərbər edilməsi heç şübhəsiz ki, müəyyən təşkilatçılıq fəaliyyətinin aparılmasını tələb edirdi. Belə bir təşkilatçılıq fəaliyyəti olmadan ifrat millətçi ideologiyayı uzun müddət gündəlikdə saxlamaq qeyri-mümkün idi. Elə erməni millətçilərinin təcrübəsi də bunu sübut edir. Bu təşkilatçılıq işinin başlıca istiqamətini isə informasiya-məlumatlandırma fəaliyyəti təşkil edirdi. Konkret tarixi şəraitdən, imkanlardan asılı olaraq ermənilərin məlumatlandırılmasında ən müxtəlif vasitələrdən istifadə edilmişdir. Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin açıq faza keçməsindən əvvəl qonşu xalqlara ərazi iddiaları daha çox kilsə və tarixi bədii ədəbiyyat vasitəsi ilə həyata keçirilirdi. İstər erməni kilsəsinin, istərsə də erməni müəlliflərinin əsərlərində və ya onların himayədarlığı ilə çap olunan əsərlərdə erməni istisnalığının, erməni millətçiliyinin və yeni ərazi arzularının ifadəsi ilə bağlı əvvəlki fəsillərdə artıq xeyli faktlara istinad edilmişdir. Burada toxunulan problem kontekstində onu da qeyd etmək olar ki, sovet

ideologiyasının məhdudiyətləri dövründə erməni kilsəsi, müəyyən yollarla işıq üzü görən millətçi ədəbiyyat erməni cəmiyyətinin millətçilik istiqamətində az-çox məlumatlandırılmasına xidmət edirdi. Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin informasiya-təbliğat baxımından yetişməsində də ilkin rolü məhz millətçi ədəbiyyat öz üzərinə götürdü. Yuxarıda adıçəkilən Z.Balayanın, S.Xanzadyanın, S.Kaputikyanın və digərlərinin əsərləri, publisistikası erməniliyi daha fəal millətçilik ətrafında səfərbər etdi (2, 215).

Yuxarıda deyildiyi ki, erməni millətçiləri özlərinin informasiya-təbliğat təcrübəsinə malikdirlər. Onlar Dağlıq Qarabağ münaqişəsi başlandıqdan mütəmadi olaraq nəzarət etdikləri istər yerli, istərsə də xarici informasiya vasitələrindən istifadə edərək Azərbaycan Respublikasına qarşı çirkin və siyasi etikadan kənar təbliğat aparmaqda davam edirlər. "Azatamarat", "Kommersant" "Arqumentı i faktı", "Armyanskiy vestnik", "Qlaşşatay", "Qolos Armenii", "Meqapolis ekspress" "Zov Arsaxa", "Respublika Armeniya" və digər onlarla mətbuat və tele-radio vasitələrində Azərbaycan haqqında yanlış məlumatlar yaymaqla məşğuldurlar.

XX əsrin sonlarından etibarən informasiya vasitəsi kimi elektron vasitələrdən istifadə xeyli aktuallaşdı. Ona görə informasiya vasitəsi kimi elektron vasitələrin Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin informasiya modelinin yaradılmasındakı rolü xeyli artdı. Bununla belə, mətbuat vasitələrinin istifadəsi heç də dayandırılmadı. Bu vasitələrin kütləviliyinin artırılması üçün onların elektron versiyasının hazırlanması da informasiya siyasətinin mühüm elementlərindən birini təşkil edir. Bu gün Ermənilər Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin informasiya modelinin formalaşdırılması üçün sayısız-hesabsız informasiya vasitələrinin təsis edildiyini görmək mümkündür. İctimai-siyasi məzmununda olan elə bir erməni mətbuat orqanı tapmaq mümkün deyil ki, həmin orqan Dağlıq Qarabağ mövzusunda toxunmamış olsun. Bu orqanlar elə indi də destruktiv fəaliyyətlərini aparmaqdadırlar və Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin mahiyyətinin təhrif edilməsi üzrə ixtisaslaşmışlar (2, 221).

Hazırda erməniliyin informasiya vasitələri arasında elektron informasiya vasitələri də xüsusi yer tutur. Əhatə dairəsinin və istifadə imkanlarının kütləviliyi etibarilə internet indi erməni informasiya məkanını formalaşdıran çox ciddi bir vasitədir. Ona görə bu informasiya ehtiyatları da ermənilik tərəfindən səfərbərliyə alınmışdır. Erməniliyin nəzarətində olan kütləvi informasiya vasitələrinin və elektron medianın fəaliyyətinin erməniliyin mənafeyi baxımından daha səmərəli istifadə edilməsi yuxarıda xatırlanan toplantıda, yəni 2010-cu ilin oktyabrında Xankəndində təşkil olunan dünya erməniliyi jurnalistlərinin toplantısında da əsas müzakirə mövzularından biri idi. Bu toplantıda qeyd olundu ki, erməni informasiya vasitələri Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin informasiya siyasəti sahəsində Azərbaycan-Türkiyə informasiya siyasətinə müqavimət göstərməli, guya Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin "ədalətli" həllində fəal rol oynamalıdır (5).

Erməni elektron informasiya vasitələrində "erməni obyektivliyinin" necə təmin edildiyini isə elə ötəri müşahidə ilə də müəyyənləşdirmək olar. Bunun üçün də erməni elektron informasiya vasitələrində yer alan informasiya məlumatlarına baxmaq kifayətdir. Müşahidə obyekt olmuş saytlarda Azərbaycan haqqında olan yazılar da erməni millətçiliyi mövqeyindən yazılmış yazılardır. Hər gün yeniləşən elə erməni informasiya saytları da vardır ki, onlar bütünlüklə Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin mahiyyətinin saxtalaşdırılmasına, Azərbaycan dövlətçiliyinə, Azərbaycan xalqına qarşı iftiralar, dezinformasiyaların yayılmasına həsr edilmişdir. "voskanapat.info" "kərabah88.ru", "defacto.am", saytlarının materialları demək olar ki, Azərbaycana qarşı iftiralara, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin mahiyyətinin saxtalaşdırılmasına həsr olunmuşdur. "analitika.at.ua", "yerkramas.org" kimi saytların materiallarının isə ən azı 30–50 faizi bu mövzudadır (2, 225).

Ermənilərin bu informasiya müharibəsinə qarşı Azərbaycan Respublikası dövlətin haqq səsinə dünya ölkələrinə çatdırmaq üçün müəyyən əks tədbirlər görmək iqtidarındadır.

Hazırda Ermənistan və Azərbaycan arasındakı informasiya müharibəsini 90-cı illərin əvvəllərindəki vəziyyətlə müqayisə etsək görürük ki, son illərdə ölkəmiz informasiya mübarizəsi sahəsində böyük uğurlar əldə etmişdir. XX-ci əsrin 90-cı illərinin əvvəllərində özlərini dünya ictimaiyyətinə yazıq, zavallı xalq kimi, azərbaycanlıları (bütövlükdə türkləri) isə təcavüzkar xalq kimi tanıtmışa çalışan və 90-cı illərdə Avropada buna qismən nail olan ermənilərin böhtan üzərində qurulan informasiya təbliğatları artıq fiaskoya uğramış, onların bir çox yalanlarının üstü açılmışdır və faktlarla sübuta yetirilmişdir. Xaricdə yaşayan çoxsaylı və imkanlı erməni diaspor və lobbisinin bütün imkanlarından istifadə edən şovinist ermənilər azərbaycanlılarda düşmən obrazı yaratmaq üçün həmişə Respublikamıza qarşı KİV-də böhtan dolu məqalələr çap etdirmiş, müxtəlif televiziya verilişləri təşkil etmiş və bu yolla dünya ictimaiyyətinin diqqətini real vəziyyətdən yayındırmağa çalışmışlar.

Kompüter texnologiyalarının indiki inkişaf səviyyəsi effektiv informasiya təbliğatının qurulmasına imkan verir. Bu gün əminliklə vurğulamaq olar ki respublikamızın, ermənilərin bir əsr ərzində təbliğat maşınını dağıtmaq, passiv müdafiədən çıxıb aktiv təbliğat mübarizəsinə başlamaq üçün tam imkanlar var. Burada əsas problem bu mübarizənin aparılma qaydalarını müəyyən edən təşkilati məsələlərin həllindən asılıdır.

Ermənistanın Azərbaycana qarşı uzun illər apardığı böhtan dolu informasiya mübarizəsinin qarşısını almaq üçün aşağıdakı istiqamətlərdə müəyyən işlər görülməlidir:

1. Erməni informasiya-təbliğat maşının effektivliyini azaltmaq üçün respublikamızın sosial-iqtisadi sahədə qazandığı uğurları beynəlxalq miqyasda təbliğ etmək;
2. Dünya ictimaiyyətində ermənilərin böhtan və yalanlarını ifşa etmək, onların regionda (dünyada) hansı fəsadlar törətdiklərini göstərmək;

4. Regionda iqtisadi maraqları olan dövlətlər və iqtisadi qurumlar üçün ermənilərin bu maraqlara təhlükə olması haqqında analitik yazıların hazırlanması və yayılması; Qeyd edək ki, Azərbaycanda informasiya müharibəsi siyasətinin bu şəkildə qurulması və fəaliyyəti ölkəmizin siyasi, hərbi, iqtisadi sahəsində müvəffəqiyyətli addım atması üçün əlverişli şərait yaradacaqdır (6).

Ümumiyyətlə, müharibə vəziyyətində olan xalqları, cəmiyyətləri sülhə hazırlamaq olduqca çətindir. Münaqişələrin dondurulduğu bir dövrdə "xalq diplomatiyası" üsulundan məqsədəuyğun şəkildə və milli maraqlar nəzərə alınmaqla istifadə olunmalıdır. Qloballaşan dünyada hər şeyin dəyişdiyini, yeni dəyərlərin yarandığını, sərhəd, torpaq məsələlərinin öz əhəmiyyətini itirdiyi bir şəraitdə bunun Azərbaycan xalqına mənfi nəticələri ola bilər. Xalq diplomatiyası o zaman Dağlıq Qarabağ münaqişəsində effekt verə bilər ki, Azərbaycanın ərazi bütövlüyü praktiki baxımdan bərpa olunsun, Ermənistan tərəfindən işğal olunmuş 20% torpaqla geri qaytarılsın və Dağlıq Qarabağda Azərbaycanın siyasi və hüquqi nəzarəti bərpa edilsin. Bundan sonra davamlı olaraq xalqlar arasında etimad mühitinin yaradılmasının məntiqi nəticəsi ola bilər.

Ümumiyyətlə, deyilənlərə yekun vuraraq, qeyd etmək lazımdır ki, son illərdə Azərbaycanın dünya birliyində lazımınca möhkəmlənməsi, öz layiqli yerini tapması Azərbaycan həqiqətlərinin daha geniş şəkildə qəbuluna yol açmışdır. Azərbaycan hazırda bölgədə inkişafın, sabitliyin simvoluna çevrilmişdir. Bu inkişafın və sabitliyin nəticələrinin qorunub saxlanması üçün bir çox sahələrdə olduğu kimi, informasiya sahəsinin inkişafı üçün daha da etibarlı və əsaslandırılmış addımlar atılmalıdır. Həmçinin, media vasitələri ilə diplomatik orqanlar arasında qarşılıqlı münasibətlər gücləndirilməli və inkişaf etdirilməlidir.

İstifadə olunmuş ədəbiyyat:

1. Информационные войны в современную эпоху (Глава–Методы и приемы информационно-психологической войны).
<http://pda.coolreferat.com>.
2. Suleymanlı N. Dağlıq Qarabağ münafiqşəsinin informasiya modeli. “Qərb”, Bakı: 2011.
3. Слипченко В. Информационное противоборство в бесконтактных войнах.
www.nasledie.ru/oboz/N12_09.HTM
4. Жуков В. Взгляды военного руководства США на ведение информационной войны. <http://pentagous.ru/publ/22-1-0-175>
5. В Карабахе состоялся всеармянский форум журналистов.
(www.armtoday.info/printnewsitem.asp?Lang=_Ru&NewsID=33157)
6. Elvin Talışinski E. Dağlıq-Qarabağ münafiqşəsinin həllində informasiya amili //Qarabağ dünən, bu gün və sabah” 10-cu elmi-əməli konfransının materialları (2011-ci il).
7. <http://azerbaycanli.org/az/page309.html>
8. Plüralizm və İnternet İdarəçiliyi. 8-ci Cənubi Qafqaz Media Konfransının materialları Tbilisi, Gürcüstan, 20-21 oktyabr 2011-ci il.
9. Ənənəvi mediadan onlayn mediaya: qabaqcıl təcrübə və perspektivlər // Doqquzuncu Cənubi Qafqaz Media Konfransının materialları. Tbilisi, Gürcüstan, 11-12 oktyabr 2012-ci il.
10. www.qhtxeber.az
11. Nağı A. “Xalq diplomatiyası” na gerçək baxış //Qarabağ dünən, bu gün və sabah” 10-cu elmi-əməli konfransının materialları (2011-ci il)
<http://www.karabakh-doc.azerall.info/ru/articls/artc131az-9.php>

АМИР ХУШАНГ АФШАРПУР*Диссертант Института Востоковедения имени
З.М.Бюньятова***РАЗВИТИЕ СРЕДСТВ МЕДИА И ДИПЛОМАТИИ
ВО ВСТРЕЧНОЙ ВЗАИМОСВЯЗИ В АЗЕРБАЙДЖАНЕ**

В статье были исследованы направления взаимосвязанного развития средств медиа и дипломатии в Азербайджане. В данных направлениях можно выделить два следующих: 1. Управление официальных дипломатических организаций страны. 2. Собственная деятельность средств медиа и печати в сфере большой политики страны. Для развития сферы информации необходимо принятие ещё более надёжных и обоснованных мер. Также, должны быть усилены и развиты взаимоотношения, существующие между средствами медиа и дипломатическими органами.

AMIR HOOSHANG AFSHARPUR*Candidate of the Institute of Oriental Studies named after
Z.M. Byunyatov***MUTUAL DEVELOPMENT OF MEDIA AND DIPLOMACY IN AZERBAIJAN**

The article has been dedicated to research of directions of development of media and diplomacy in mutual relationship in Azerbaijan. Two directions can be mentioned here: 1. Management of official diplomatic organizations of the country; 2. Activities of media in the direction of the major policy of the country. There is a need for more solid and substantiated steps for development of information sphere. Besides, relations between media organs and diplomatic bodies have to be strengthened and developed, too.

Rəyçilər: t.ü.f.d.A.B.Bəşirova, t.e.d.R.C.Süleymanov

AMEA Z.Bünyadov adına Şərqləşənlik İnstitutunun Elmi Şurasının 22.05.2013-cü il tarixli iclasının qərarı ilə çapa məsləhət görülmüşdür (pr. №04).